

פרשת ויגש - בנעלם ממך אך תדרוש.....

האם יעקב התוודע לסיפור המכירה

1. בראשית (פרשת ויגש) פרק מה פסוק כו - כז

(כו) וַיֵּאָדָו לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּפֶּגַע לְבָבוֹ כִּי לֹא הָאֱמִינִן לָהֶם: (כז) וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲיֵ רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:

2. בראשית (פרשת ויגש) פרק מו פסוק כט - ל

(כט) וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גְּשֻׁנָּה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צַוְאָרָיו עוֹד: (ל) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אֲמוֹתָה הִפְעַם אַחֲרַי רְאוֹתַי אֶת פְּנֵיךָ כִּי עוֹדֶיךָ חַי: ספורנו

(ל) אמותה הפעם. מצרות אחרות נושעתי ואחר התשועה מהם אפפו עלי רעות עתה בזאת הפעם שנושעתי מצרתך אחרי ראותי את פניך יהי רצון שאמות בזאת התשועה ולא יוסיף עצב עמה:

3. רמב"ן בראשית (פרשת ויגש) פרק מה פסוק כז

(כז) וידברו אליו את כל דברי יוסף - יראה לי על דרך הפשט שלא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף, אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים, כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם, אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקללם, כאשר עשה בראובן ושמעון ולוי (להלן מט ג - ז). ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו, ולכך נאמר ויצוו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר וגו', ואלו ידע יעקב בענין הזה היה ראוי להם שיחלו פני אביהם במותו לצוות את יוסף מפיו, כי ישא פניו ולא ימרה את דברו, ולא היו בסכנה ולא יצטרכו לבדות מלבם דברים:

4. פסיקתא רבתי (איש שלום) פסיקא ג - ביום השמיני

והרי כל שבחו של יוסף שהיה מפליג על כבוד אביו ולא נכנס אצלו בכל שעה שאילולי שבאו אחרים ואמרו לו אביו חולה לא היה יודע, אלא להודיער צדקו שלא רצה להתייחד עם אביו שלא יאמר לו היאך עשו בך אחיך (ומקללים את) [ומקללם, אמר] יוסף אני יודע צדקו של אבא כל דבריו (גזירותיהן) [גזירות הן] אמר ללבן עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה (שם) /בראשית/ "לא ל"ב) ומתה אמי ואני בא לומר שיקללם יקללם ונמצאתי מחריב את כל העולם שלא נברא העולם אלא בשביל השבטים לפיכך לא היה הולך אצל אביו בכל שעה.

5. בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק לו

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֲתִי שִׁפְלֵתֶם יוֹסֵף אֵינְנוֹ וְשִׁמְעוֹן אֵינְנוֹ וְאֶת בְּנֵימִן תִּקְחוּ עָלַי הֲיִו כְּלָנָה: רש"י (לו) אתי שכלתם - מלמד שחשדן שמא הרגוהו או מכרוהו כיוסף:

6. תורת משה בראשית פרק מב פסוק לו

(לו) ושמעון איננו. כ' רש"י שחשדן שמא הרגוהו או מכרוהו כיוסף. נר' דאין הכונה שידע יעקב מכירת יוסף, רק יען שאחז"ל (מוע"ק י"ח ע"ב) שאין חושדין לאדם אא"כ יש בו מקצתו או הרהר בו עכ"פ, לכן כ' רש"י שחשדן זה בא להן ע"י מכירת יוסף.

7. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק כה

וַיְהִי בְּבֹקֶר וַהֲנֵה הוּא לֵאמֹר אֵל לָבָן מֵה זֹאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְּרַחֵל עַבְדָּתִי עִמָּךְ וְלָמָּה רָמִיתָנִי:

8. איכה רבה (וילנא) פתיחות סיומן כד

באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי והוקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאוותי ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי ומסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי כדי שיהא סבור שהיא רחל, ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת ואני משיבותי על כל דבר ודבר כדי שלא יכיר לקול אחותי

9. בראשית (פרשת ויחי) פרק מט פסוק ג - י

(ג) רְאוּבֵן בְּכֹרִי אֲתָה לְחַיֵּי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יִתֵּר שְׂאֵת וַיִּתֵּר עַז: (ד) פַּחַז כַּמִּים אֵל תוֹתֵר כִּי עֲלִית מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אֵז חֲלַלְתָּ יְצוּעֵי עֲלֵה: פ (ה) שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים כְּלֵי חֶמְסִי מְכַרְתִּיהֶם: (ו) בְּסֹדֶם אֵל תִּבְּא נַפְשִׁי בְּקִהְלָם אֵל תִּחַד כְּבֹדִי כִּי בְּאֶפְסֵי הָרְגוּ אִישׁ וּבְרַצְנָם עִקְרוּ שׁוֹר: (ז) אָרוּר אֶפֶס כִּי עַז וְעִבְרָתָם כִּי קִשְׁתָּה אֲחִלְקֶם בְּיַעֲקֹב וְאֶפְיָצֵם בְּיִשְׂרָאֵל: ס

(ד) פחז כמים - הפחז והבהלה אשר מהרת להראות כעסך, כמים הללו הממהרים למרוצתם, לכך אל תותר - אל תתרבה ליטול כל היתרות הללו שהיו ראויות לך. ומהו הפחז אשר פחזת כי עלית משכבי

10. רמב"ן בראשית (פרשת ויחי) פרק מט פסוק ה

וכבר פירשתי (לעיל לד יג) כי יעקב קצף על שמעון ולוי בהרגם אנשי העיר בעבור שעשו חמס, כי הם לא חטאו להם כלל ובאו בברית ונמולו, ואולי ישובו אל ה' ויהיו כולם בכלל אנשי בית אברהם, ומן הנפש אשר עשו בחרן. ועוד חרה לו שלא יאמרו כי בעצתו נעשה הדבר ויהיה חלול השם שיעשה הנביא חמס ושוד.

11. בראשית (פרשת ויחי) פרק מט פסוק ח - י

(ח) יְהוּדָה אֲתָה יוֹדֵךְ אַחֲיךָ יְדָךְ בְּעֶרְךָ אֵיבִיךָ יִשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אָבִיךָ: (ט) גֹּזֵר אַרְיָה יְהוּדָה מִטְרָף בְּנֵי עֲלִית כָּרַע רַבֵּץ כְּאֲרִיָּה וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּ: (י) לֹא יִסֹּר שִׁבְטֵי מִיְהוּדָה וּמַחֲזִיקֵם מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֵא שִׁילָה שְׁלִילוֹ וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים:

12. רש"י בראשית (פרשת ויחי) פרק מט פסוק ט

מטרף - ממה שחשדתיך (לעיל לז לג) בטרף טרף יוסף חיה רעה אכלתהו, וזהו יהודה שנמשל לאריה: בני עלית - סלקת את עצמך, ואמרת (שם כו) מה בצע וגו'. וכן מהריגת תמר שהודה (לעיל לח כו) צדקה ממני, לפיכך כרע רבץ וגו' בימי שלמה (מ"א ה) איש תחת גפנו וגו'.

13. בראשית (פרשת ויחי) פרק מט פסוק א

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: אבן עזרא

את אשר יקרא אתכם דבר הנביא לעתיד. ותעו האומרים שהם ברכות בעבור שמצאו בסוף ויברך אותם (ברא' מט כח), ואיה ברכות ראובן שמעון ולוי. ועל דרך הנבואה אמר זאת אשר דבר להם אביהם ואחר כן ברך אותם, ולא הזכיר הכתוב הברכות:

ואפשר דמהאי טעמא אמרו העולם שהגדולה להגדול [בבבא בתרא קכב, א] כי צדקת לאה לא היתה מפורסמת כל כך שלא הדריכה אחרים כל כך לכן אמרו שהיא מיוחדת לעשו, והנה ידוע [מש"א במדרש שיה"ש על הפסוק עיניך יונים] שהמנהיגים קרוים עיני העדה מפני שהם מראין להעדה את הדרך אשר ילכו ואת המעשה אשר יעשו, כמו העין שמראה להאדם את הדרך אשר צריך לילך בה, וזה הכוונה ועיני לאה רכות כלומר שלא היתה בבחינת עינים לאחרים, אבל רחל היתה יפת תואר לעצמה ויפת מראה רצה לומר שמראה גם לאחרים ולכן ויאהב את רחל.

22. בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק ו
(ו) וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ וַיְבֹאוּ אֹחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ אִפְּיָם אָרְצָה:

23. בראשית (פרשת ויגש) פרק מז פסוק כח
(כח) וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה וַיְבֹאוּ אָרְצָה גִּשְׁן:

24. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת ויגש פרשה צה
ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות מהו להורות, אמ' ר' נחמיה להתקין לו בית תלמוד שיהא מורה שם תורה, שיהו השבטים קורין בו את התורה,

25. יחזקאל פרק לז פסוק טו - יז
(טו) וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר: (טז) וְאַתָּה בֶן אָדָם קַח לְךָ עֵץ אֶחָד וְקַח עֲלָיו לַיהוָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרֵי וְלִקְחָה עֵץ אֶחָד וְקַח עֲלָיו לַיהוָה עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָיו: (יז) וְקַרְבֵּי אֶתְּם אֶחָד אֶל אֶחָד לְךָ לַעֲץ אֶחָד וְהָיוּ לְאֶחָדִים בְּיַדְךָ:

26. הרב יעקב מידן
החיבור בין חלקי העם בא לידי ביטוי בחיבורם של שני עצים שהנביא מחזיק בידו. מעשה הנביא עשוי להתפרש כמעשה נגר, המחבר שני קרשים בדבק, במסמרים, בקשירה או בדרך אחרת. אנו נעדיף לומר שהנביא עשה את מעשה נוסע העצים, המרכיב יחדיו שני עצים, כנה ורוכב, המתמזגים בצמיחה חיה לעץ אחד. [1] הרכבת עצים מוכרת לנו מהלכות כלאיים, עורלה ועוד, והיא נעשית באמצעות נקיבת חור בגזע כרות של עץ חזק וחסון ו'שתילת' ענף רך של עץ יותר מסוג דומה בחור הניקב. הענף העדין מכה שורשים בגזע העב והחסון, והתוצאה היא עץ המשלב את יתרונותיהם של שני מרכיביו: הוא חסון ועמיד בפני פגעי הטבע, ופירותיו יפים, עדינים, רכים וטעימים כענפי הענף הרך ש'נשתל' בגזע החסון. הגזע העבה והכרות, בעל עוצמת החיים אך נטול הפירות, הוא משל לממלכת ישראל. היא נקראה בנביאים על שם אפרים, שהיה השבט החזק והעקשן בין השבטים, ובדרך כלל החזיק בשלטון בממלכת שומרון. היא הייתה בדרך כלל הממלכה החזקה יותר, אך גם הרחוקה יותר מקדושה, מתורה וממצוות, בעקבות מרחקה מירושלים ומהמקדש. הענף העדין הוא ממלכת יהודה, שבימיה הטובים הניבה פירות יפים בזכות הקשר לירושלים ולמקדש, אך שורשיה היו דלים בשל מיעוט שבטיה.

14. אבן עזרא

"העבר אין, העתיד עדיין, וההווה כהרף עין. אם כן, דאגה מנין?"

15. דברים (פרשת נצבים) פרק כט פסוק כח

הַנְּסַתְרֹת לְה' אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלֹּת לָנוּ וְלִבְנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבַרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

עלמא דאתכסיא עלמא דאתגליא

16. בראשית (פרשת ויצא) פרק כח פסוק יב - יז

(יב) וַיְחַלֵּם וְהָנָה סֹלֶם מִצֵּב אָרְצָה וְרָאשׁוּ מְגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהָנָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹקִים עֲלִים וַיְרִדִים בּוֹ: ... (טז) וַיִּקְחֵץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכַן יֵשׁ ה' בְּמִקְוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: (יז) וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מֵה נֹרָא הַמִּקְוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: (יח) וַיִּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בְּבֹקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֵאשֵׁהּ: (יט) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמִּקְוֹם הַהוּא בֵּית אֵל וְאוֹלָם לִזְ שֵׁם הַעִיר לְרֵאשֻׁנָּה:

17. סימן לבנים בראשית עמוד 123

הסולם המופיע בחלומו של יעקב מביא אותו למקום בשני שמות - "בית אלקים" ו"שער השמים". שתי הבחינות הללו מסמלות שתי תובנות שונות. מצד אחד, הסולם מחדד את היכולת לטפס לשמים, יש מסלול שדרכו ניתן להגיע אליהם. "שער השמים" - יש פתח לשמים, לעולמות עליונים. מצד שני, הסולם מעיד על החיבור שיש בין השמים לארץ. השמים יכולים להופיע כאן בארץ, לתוכן האלוהי יש בית בו הוא יכול לחול ולשכון - "בית אלקים". למחרת בבוקר יעקב מכריע בין שני המסרים, יעקב קורא למקום ההוא "בית אל" ולא "שער השמים". יעקב בוחר לאמץ את המסר העוסק באפשרות לבנות בית בו יש גילוי אלוהים בארץ.

18. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק טז - יז

(טז) וְלִלְבָן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל: (יז) וְעֵינֵי לָאָה רְכוֹת וְרַחֵל הָיְתָה יְפֹת תֹּאֵר וַיִּפֹּת מִרְאָה:

19. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק יז

ועיני לאה רכות. מפני בכייתה שהיתה בוכה, ואומרת יהי רצון שלא תפול בחלקו של רשע, א"ר חוניה גדולה תפלה שבטלה הגזירה, ולא עוד אלא שקדמה לאחותה:

20. בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק ט

(ט) עוֹדְנֵנוּ מִדְּבַר עֲמָם וְרַחֵל בָּאָה עִם הַצֹּאֵן אֲשֶׁר לְאִבֵּיהָ כִּי רָעָה הוּא: רמב"ן

(ט) וטעם כי רועה היא - להגיד כי אין לצאן לבן רועה אחר זולתה, כי לה לבדה מסר אביה העדר והיא לבדה רועה אותם כל הימים, לא תלך בהם לאה אחותה כלל, ולא היה ענינה כבנות יתרו שהיו שבע בנותיו כולן רועות כאחת, כמו שאמר ותבאנה ותדלנה (שמות ב טז). ואולי בעבור כי עיני לאה רכות היה השמש מזיק לה

21. משנה שכיר בראשית פרשת ויצא

ונראה לומר הטעם על שאהב יעקב את רחל יותר מלאה מפני שאע"פ שגם לאה היתה צדקת גדולה, מכל מקום לא היתה צדקת אלא לעצמה ולא הדריכה אחרים אבל רחל היתה צדקת גם לענין להדריך אחרים כמו שרה שהיתה מגיירת את הנשים.

27. שמונה קבצים קובץ ז קסג

וישנם צדיקים מוכפלים, העולים על כל אלה, שכבר אחדו את הכתרים, עד שאין נופל בהם גם שם של חיבור, והנגלה והנסתר נעשה דבר אחד ממש, הם אינם פוגמים בנשיאת שתי אחיות, עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא, רחל ולאה, כי אינם אצלם שני תוכנים, שני גופים, שיד הקנאה יכולה לשלוט בהם, ותקנא רחל באחותה, אלא פרצוף אחד יסודי מקורי, שהחמדה המוגבלת הגלויה, באדירות כל מרומי קדשה, והחמדה האצילית הבלתי גבולית הגנוזה וכמוסה לעד מתבלטות בו ומתאומות בקרבו בהתאמה אחדותית, עשירה ומכוללה. ועץ יוסף ועץ יהודה נעשים עץ אחד. אורו של משיח הוא זה, ד' צדקנו זה שמו אשר יקראו לו, המלך שהשלום הוא שלו.

סיכום:

בפרשת ויגש יעקב נפגש עם בנו יוסף והמשפחה חוזרת להיות מאוחדת. השאלה האם יעקב ידע על סיפור המכירה העסיקה רבים מהראשונים. הרמב"ן הלך בשיטה שיעקב לא ידע מהמכירה. כיצד יתכן שיעקב לא מתעניין איך יוסף התגלגל למצרים? יעקב מלמד אותנו שאל לו לאדם לחפור בעבר ללא תועלת. האדם צריך לחיות את ההווה לפי ראות עיניו. התמקדות בעבר משליכה על העשייה בהווה וגורמת לנו לפעול בצורה לא נכונה. יעקב קשוב לקול האלוקי, מידע שמגיע אליו הוא מאמץ אותו ומתחשב בו אך מידע שלא הגיע אליו הוא אינו מנסה להשיגו בכוח....

